

Det sjätte allmänna svenska kyrkosångsmötet

tillika

Den första allmänna kyrkosångshögtiden.

Det må genast få sägas, att höstens kyrkosångsmöte blev en kyrkomusikalisk högtid av åtminstone för svensk landsort osedvanliga mått. Många faktorer spelade härvid samverkande in. Deltagandet blev över förväntan gott. Av sångare hade man från lokalstyrelsens sida meddelat sig kunna mottaga ett tusental. Antalet blev fulltecknat. Icke mindre än ett sjuttio-tal körer från Lunds, Växjö, Skara, Strängnäs och Västerås stift samt ärkestiftet hade sänt större eller mindre kontingenter. Med särskild glädje möttes meddelandet, att det blivit Engelbrekts kyrkokör möjligt att medverka. Med spänning motsågs framträdandet av denna de svenska kyrkokörernas skolade elit-tropp. Såsom föredragshållare och orgelsolisterna hade ett antal av de yppersta krafterna i Sverige och Tyskland ställt sig till förfogande.

Så kom mötet också att omfattas med stort intresse av präster och kyrkomusici men ock av kyrkomusikaliskt intresserade lekmän. Från de nordiska grannländerna hade ett osedvanligt stort antal gäster infunnit sig.

Den stad, som mötet gästade, visade många och påtagliga bevis på sin glädje över att mötet förlagts dit. Deltagandet från allmänhetens sida såväl vid gudstjänsterna som vid konserterna var utomordentligt livligt. Stadens myndigheter och pressen visade stor välvilja, och hemmen hade i tacknämlig omfattning öppnats för deltagarna.

Allt kom så att samverka till att det vilade glans och högtidsstämning över mötet.

Här må nu en återblick få göras på de innehållsmättade dagarna.

Fredagen den 14 oktober

var samlingens dag. Med middags-tågen fördes gästerna till mötesstaden, som mötte dem med strålände höstsol och vajande fanor. Det gällde att från stationen snabbt uppsöka det logi, som mötesbyrån på förhand lämnat anvisning om, ty redan kl. 4 skulle den stora rikskören vara samlad.

Kyrkoherde Allards hälsning till sångarna.

Då den första gemensamma repetitionen i domkyrkans koromgång med den sammanslagna kören skulle taga sin början, trädde kyrkoherde Allard fram och höll, sedan man gemensamt sjungit psalm 268, följande välkomsttal till sångarna:

Sveriges kyrkosångsförbunds centralråd ber att genom mig få hälsa eder alla från norr och söder, öster och väster hjärtligt välkomna till denna vår första svenska kyrkosångshögtid.

När man i våra dagar blickar ut över allt Sveriges land och ser, huru mäktiga katedraler liksom små åldriga landskyrkor på ett pietetsfullt sätt bringas i stånd att värdigare fylla sin höga uppgift, märker man nogsamt, att vi leva i en nydningens tid. Regenerationen går liksom utifrån och inåt. De med sköna och kostliga ting smyckade templen fyllas ock med nya andliga krafter till höjandet av det gudstjänstliv, som lever där inne. Där-om bär just den nyvaknade sången och musiken vittnesbörd. En ny tunga har dessa sista år givits kyrkofolket att sjunga med. Den sång och musik, som vid detta möte skall ljuda, kommer att tona över allt Sveriges land och sträcka sina verkningar långt utom dess gränser. Till denna omfattande uppgift äro vi alla vid denna

sånghögtid kallade. Den evangeliska kristenhetens blickar vila i dessa dagar på oss, dess öra lyss efter våra toner. Vi känna alla därvid vårt stora ansvar, från sångaren i ledet upp till sångledaren, att vi må spänna varje nerv till att göra vårt allra bästa. De främsta ledare, under vilka vi i gångna år fostrats, skola föra oss i elden. Vi stå med i den stora kyrkliga väckelsen, som börjat med helgedomarnas restaurering för att sedan omfatta de andliga ting, som där inne ha hemortsrätt. Och vi känna redan en försmak av den stora sångarglädjen till helig tjänst omkring Herrens altare. Det har behagat den Högste att låta dessa förnyelsens krafter vakna till liv även i den heliga sångens toner på vägen inåt, för att föras inåt, alltså inåt mot gudstjänstlivet allra heligaste. Det är sång ej blott »till Lyst» såsom vid en annan sångarhögtid, utan det är till helig offertjänst, för att offra lovets offer, d. ä. frukt av läppar, som prisa Guds namn. Det vare alltså den tanke, som från första stund, då vi i dessa högtidsdagar mötas ansikte mot ansikte, må sätta sin prägel på vår kyrkosånghögtid.

Varen därför alla välkomna till heligt och troget sångarvärv, till lyftande och eggande sångarglädje, till skapandet av en minnesrik sånghögtid, och må dess verkningar gå vida ut över hela vårt land och gripa djupt in i våra själar till en ny dag av sång och glädje, av gudaktighet och liv i den kyrka, vi tjäna!

På kyrkoherde Allards förslag beslöto sångarna härefter avlåta hyllningstelegram till konungen, till mötets höge beskyddare kronprinsen, till kronprinsessan, som tyvärr av opasslighet var förhindrad närvara vid högtidligheterna, till statsrådet Almqvist, kyrkosångarnas nestor biskop Ullman, hedersledamoten i K. S. V:s centralkommitté, f. kantorn i Hedvig Eleonora förs. i Stockholm John Morén samt slutligen till Evangelischer Kirchengesangverein für Deutschland, som höll sammanträde i Nürnberg. Svarstelegram ingingo ock från dessa under högtidens lopp.

Musikstunden i domkyrkan.

Den inledande musikstunden i domkyrkan, till vilken inträdet var

fritt, hade samlat en så talrik publik, att alla sittplatser voro upptagna och en stor del av ståplatsutrymmet var taget i besittning. Kyrkan strålade i riklig belysning med levande ljus och blommor på altaret och gav ett synnerligen festligt intryck. Musikstunden inleddes med ett orgelsolo, utfört av domkyrkoorganisten R. Darell: Handels preludium och fuga, varpå följde körsång av Linköpings stifts kyrkosångsförbund — en blandad kör på cirka 300 personer under musikdirektör Harald Cederwalls, Norrköping, dirigentskap — som utförde två hymner av Bach och en av Franck. Kören, som var uppställd bakom altaret, klingade frisk och fyllde väl dömen. Efter en psalm trädde biskop Aurelius — för första gången i sitt nya ämbete — upp på predikstolen och höll följande anförande:

Biskop Aurelius' predikan.

Sången skall i dessa dagar stiga i våra tempel i denna stad, och orgeltoner skola brusa. Vittne skall det bära — så önska vi — om det som nu lever inom våra kristna församlingar och som sträcker sig efter att icke blott få sägas, utan ock få tona ut. Och vittne skall det bära om hur vi vilja se ett dyrbart arv förvaltadt, ett tonernas arv från kyrkans förgångna tid.

1. Låt oss då denna första aftonstund av vårt möte stanna helt stilla inför några röster ur det förgångna. Vi gå till kristenhetens födelsetid. Vi söka upp en nybildad kristen församling i Mindre Asien i staden Kolossae. Den har fått ett brev från aposteln Paulus och detta läses under lyssnande andakt i församlingen. Och så kommer föreläsaren av brevet till de ord, som vi nu finna i kap. 3, vers 16: »Undervisen och förmanen varandra i all vishet, med psalmer och lovsånger och andliga visor, och sjungen med tacksägelse till Guds ära i edra hjärtan!», Vi få tänka oss, att det icke dröjer länge i Kolossae efter den hälsningen, tills församlingen sjöng, som aposteln ville det, av hjärtans lust både psalmer och lovsånger och andliga visor. Det var icke något nytt brevet därmed lärt de kolossiska kristna. Det var en konst de kunde förut. När Paulus skriver som han gör,

är det som hörde vi tvärs genom orden maningen: Öven nu denna sångens konst så som den är i bruk hos er, varen flitiga däril!

Förklingat har denna gammalkristna församlingssång. Men ett återljud dröjer dock kvar i aposteln ord. Och tre makter känna vi där igen, vilka leva i sången. Det är *hjärtats* deltagande; vi kunna ju kalla det *innerligheten* och *uppriktigheten*, hjärtats 'enfald'. Det är vidare en innerlighetens och uppriktighetens nära släkting: *tacksamheten*. Och det är till slut ock den ivriga strävan till *inbördes uppbyggelse*. Och alltsammans sjunker det in i *glädjen* som i en stor famn. Blott den förnimmer något av urkristendomens levande ande, av dess hjärtas slag, som ser, hur glädjen, glädjen att få frambära till Gud ära och lov och pris, är grundstämningen, är den ljusa klangbotten, mot vilken *alla* det dagliga livets strängar ljuda och som tvingar själva lidandet att klinga med. Tänk på, hur ofta Paulus för oss är ett vittnesbörd härom; tänk på Rom. brevets 8:de kap!

2. Och nu fråga vi: var är källan till dessa produktiva inre krafter, som behärskat den urkristna församlingens icke blott tal, predikan, profetia, utan ock i högsta grad dess psalm och lovsång? Var är deras källa? Låt oss gå en omväg och spörja: hade icke redan denna begynnelse-tidens kristna församling ett kostbart sångernas arv att förvalta? Fingo ej de allra första Kristus-trogna en skatt av psalmer och lovsånger som faddergåva? Låt oss gå upp till Jerusalem! Där lära vi känna ett folk med en psalmbok utan like, en ärevärdig psalmbok med 150 nummer. Hör hur sången strömmar från det heliga templet där folket dagligen samlas till gudstjänst! När under prästens offerhandling det ögonblick kom, då han böjde sig ned, tog kannan och utgöt drickoffret vid brännofferaltarets fot — hör hur Syraks bok beskriver vad som då skedde: »Då stötte Arons söner i basun och blåste i trumpeterna av drivet silver. De läto en stark trumpetklang ljuda för att bringa folket i äminnelse inför den Högste. Då skyndade på en gång allt folket att falla ned till jorden på sina ansikten för att tillbedja sin Herre, den allsmäktige Guden, den Högste. Och sångarna prisade honom med sina röster, och i det fyllda templet ljudt ljuvligt deras sång.» Så förtäljer Syraks bok och ur annan källa är oss uppgiften bevarad, vilka sånger Arons söner, leviterna, sjöngo. Det var Davids psalmer. Var veckodag hade sin psalm — vi veta också vilken.

Sitt svar får musiken och sången i folkets bön med ansikten böjda till jorden. Och bland dem som så bedja finna vi förstlingen av alla kristna församlingar, de första Kristustroende i Jerusalem. Skaran av dem håller troget samman; de ty sig innerligt till varandra. Men *med vilja* de vara i dessa samma tempelhallar, där deras mästare lärde. Än är tempelgården dem ett andligt hem. Apostlagärningar betyga för oss (2:46): »ständigt, var dag, voro de endräktigt tillsammans i helgedomen». Och om Petrus och Johannes höra vi att de gingo upp till helgedomen just till den judiska bönegudstjänsten.

Davids psalmer brusade således kring dessa första kristna. Och vi veta, hur de med ivriga händer grepo efter Israels heliga skrifter och gjorde dem till sina; hur också psalmernas bok — deras herres och mästares psalmbok — blev dem en kostbar klenod. Sekler ha se'n gått och den heliga skatten har troget bevarats och brukats. »Lova Herren min själ och allt det i mig är Hans heliga namn!» Den tonen har ljudit genom kristenhetens långa liv. Den har omsvept församlingen som genom ett kringvärvande fjärrverk. Den har givit gudstjänsterna vigning och andeburen skönhet. Den har älskats i hemmen. Den har klungit in i hjärtan. Och den har — hur uråldrig den än är — gestaltats ung och frisk i allttjämt nya tonskapelser. Den lever i Gellerts och Beethovens: »I himlar, sjungen den Eviges äral» Vem i vår kyrka vill mista den av Davids psaltare allttjämt befruktade kyrkosången, stämd till lov och pris och tillbedjan inför Honom, som uppenbarar sin härlighet och sitt majestät, sin nåd och barmhärtighet?

3. Och dock — när vi frågade efter, var källan fanns till dessa inre krafter, som levde i de kolossiska kristnas 'psalmer och lovsånger och andliga visor', så går det *icke* — som vi veta — att stanna inför det jublets, tacksägelsens, lovprisningens arv, som hämtats från Israel och som sökte sig väg i dess gamla psalmer. Det står något mer i Apostlagärningar om den första församlingen i Jerusalem än att den endräktigt höll samman i helgedomen. Det står också att de »hemma i husen bröto bröd och äto med fröjd och i hjärtats enfald och lovade Gud». Och nu skola vi begrunda vad det var som gav ord åt *den* lovsången och spände dess sträng. Låt oss då gå tillbaka helt kort i tiden från de dagar, då de Kristustroende samlades till bön på tempelplatsen. Vi stå utanför den höga tempelmuren. Det är kväll och en liten hop män beger sig

ned i Kidrondalen. De äro tolv — en av den vanliga kretsen fattas i denna stund. Det är Jesus och hans förtrogna. De komma från en måltid — påskmåltiden — och de ha nyss avslutat den med sång. Jesus har med sina lärjungar uppstämt 'lovsången' — såsom det heter i evangeliet. Vilken var denna lovsång? Till firandet av påskmåltiden hörde hos judarna, att man sjöng en grupp av Davids psalmer, en grupp som kallades Hallel. En del av dessa psalmer sjöngs före, en del efter måltiden. Denna andra, avslutande del begynte med ps. 114 eller 115 och man vet, att den omfattat den 118:de psalmen, vars första vers »Tacken Herren, ty han är god, ty hans nåd varar evinnerligen» möjligen upprepades antifoniskt.

När vi tänka på, att Jesus, följande sitt folks sed, med de sina sjöng denna psalm, genomlysas då icke särskilt några verser av psalmen av ett egendomligt ljus? Diktaren sjunger: »Den sten, som byggningsmännen förkastade, har blivit en hörnsten. Av Herren har den blivit detta; underbart är det i våra ögon.»

Vi veta, varifrån det ljuset strålar ut, som dessa verser få. Innan Jesus och lärjungarna uppstämde det sista Hallel, har han i deras krets brutit brödet och gjutit vinet. Han har i denna handling låtit de sina se vad hans död betydde och han har i hävornas njutande låtit dem liksom i förväg förnimma frukten av den Guds gärning, som hans död innebär. Hans ord »för eder», »för många» — de bära i sig det underbara ljus, den självutgivande kärlekens ljus, som fyller stunden. Och hans ord beseglades av hans kors. Än mer: de blevo verklighet i evangeliet om den uppståndne levande Herren.

Nu förstå vi, vad det var som gav ett nytt sångens tema åt dem som trodde; vad det var som tände hjärtana, födde den ständiga tacksägelsen, blev ämnet för dagarnas inbördes undervisning och förmaning och uppbyggelse, väckte den jublande glädjens både gåva och plikt.

Vi förstå, hur den nya tonen välldes fram, när man samlades hemma i husen och bröt brödet och åt med fröjd och i hjärtats enfald och lovade Gud. Vi förstå, hur glädjens ande tolkade de gamla psalmerna och diktade nya 'psalmer och lovsånger och andliga visor'.

Om den Eviges härlighet sjöng man alltjämt — liksom i Davids psaltares tider. Men nu hade hans härlighet och nåd fått en uppenbarelse, sådan som ännu intet öga sett och intet öra hört och ingen människas hjärta kunnat tänka. Nu var be-

frielsen, förlösningen där för varje skuldbelastat hjärta. Den var där som en gripbar verklighet i Kristus.

*
*
*

Än öser vår sång och vårt spel ur denna ousinliga källa — Guds kärleks gärning i Jesus Kristus. Det blev sanning om honom, det diktaren sjunger i 118:de psalmen: »Jag skall icke dö, utan leva och förtälja Herrens gärningar». Och vi stå under den sanningens välde. Han lever och förtäljer också oss Herrens gärningar, och *alla* få de sin förklaring i denna gärning på korset.

Så må då den äkta kristna glädjen och tacksamheten för den allsmåttige Gudens obegripliga barmhärtighet mot oss i Jesus Kristus vara kraften som strömmar i all vår sång. Sträcker sig det fatiga människohjärtat upp emot levande Gud i tro — då skall Han själv röra vid hjärtats strängar och den konstlösaste, den enklaste psalmsång skall bli en sång till Hans ära.

Till Hans ära lände dessa dagar och allt vad under dem skall förehas! Må vi alla få känna, hur det gäller om vårt möte — såsom det förvisso skall gälla om varje dag i den kristnes liv — det ord, som jag nu till sist vill anföras ur den 118:de psalmen:

»Detta är den dag som Herren har gjort; låtom oss på den fröjdas och vara glada!»

Och låtom oss tacka Gud för sångens och musikens gåva! Nog ha vi av »jordens sorg och dagens tunga». Också de äro Guds sändebud, också de skola ha sin tid.

»Men när tempelsången stiger andaktsfull mot himlens höjd, oro stillas, klagan tiger, hjärtat slår av helig fröjd. Själén då, från jordens grus trängande till Faderns hus, himlens tungomål re'n talar och av hoppet sig hugsvalar.

O min själ, du skall dig svinga till det Salems berg en gång, där kerubers harpor klinga bland de sällas segersång
Låt ditt lov, ditt böneljud gå i förväg hem till Gud, medan än du, följd av sorgen, irrar utom fadersborgen.»

Amen.

Under orgelledsagning upptogs nu kollekten, som tillföll de blinda

inom Östergötlands län och som men 124 avslutades denna inledande uppgick till 485 kronor. Med ytterligare några orgelnummer och psal- musikstund, ett mäktigt anslag till vad komma skulle.

Lördagen den 15 oktober.

Dagen inleddes med *liturgisk morgonbön* i Domkyrkan kl. 10 f. m. Härvid framfördes en musikalisk nyhet: kantor Daniel Olsons tonsättning till den kristliga dagvisans andra och tredje verser. Denna framfördes av Norrköpings kyrkosångsförbund under direktör H. Cederwalls ledning. Morgonpsalmen 429 bildade övergången till den liturgiska delen, vilken utfördes enligt den gamla ordningen för Lundes efter den för kyrkosångsmötet sammanställda och till mötets handbok vidfogade Tidegården. Denna liturgiska gudstjänst utfördes, liksom Tidegården för övrigt vid mötet, av en mindre kör av kvinno- och mansröster, vilken hade sin plats i koret.

Med de sista verserna av den nämnda Gerhardt-Spegelska morgonpsalmen avslutades morgonbönen, varpå biskopen i Karlstad, d:r J. A. Eklund besteg predikstolen för att tala över ämnet: »Till högmässa». Föredraget kommer att in extenso införas i ett kommande nummer. De båda sista verserna av den första psalmen i psalmboken följde på föredraget.

Från kyrkan skyndade kyrkosångsmötets deltagare ut till Borggården för att intaga position för allmän fotografering. För åskådaren var det en verkligt imponerande syn med den stora skaran framför Borggårdens höstgranna träd, varom ännu det vällyckade fotografiet vittnar.

Efter denna korta rast i det fria samlades sångarna på nytt i Domkyrkan till fortsatt repetition. Så

men 124 avslutades denna inledande musikstund, ett mäktigt anslag till vad komma skulle.

Kl. 4 på e. m. var S:t Larskyrkan samlingsplatsen för kyrkosångsmötets deltagare, som till trängsel fyllde det nyligen restaurerade templet, vitt berömt för sin utomordentliga akustik.

Den första orgelkonserten.

Programmet var i sin helhet hämtat från en till 1500- och 1600-talen begränsad tidsperiod och gav därigenom dels en bild av den kyrkliga musikens standpunkt vid detta tidsskede, och dels ett tillfälle att närmare lära känna klangverkan och kompositionsbyggnad hos verk tillkomna under tiden närmast före Bach, den store mästaren och nydaren särskilt på kyrkomusikens område.

Som orgelsolist vid denna konsert hade medverkan förvärvat av professorn vid Musikaliska Akademien direktör Otto Olsson.

Programmets första avdelning upptog Canzona av Gabrieli, Pavane av W. Byrd, en engelsk 15—1600-talskomponist, Pastorale av Frescobaldi, en verklig liten pärla; vidare förekom ett koralpreludium av Scheidt, Toccata sexta av Muffat (ur Apparatus musico-organisticus 1690), samt Passacaglia av Buxtehude, den på J. S. Bachs tid levande orgelmästaren i Lübeck, den sistnämnda en stort anlagd komposition, som gjorde ett mäktigt intryck. Den andra, avslutande orgelavdelningen bjöd på Ciaccona av Pachelbel, koralvariationer av Böhm, även dessa båda Bachs sam-

tida, samt Musette av Dandrien och Prélude av Clerambault. Om utförandet skriver i Östergötlands Folkblad kompositören Josef Jonsson: »Otto Olsson är mästare på sitt instrument, med blick för olika stil förstår han att klart gestalta den klassiska stilen, så att linjen framstår som det primära, och han aktar sig dessbättre för att med någon modern registreringskonst färglägga dessa gamla verk, som nästan ha något av pennteckningens eller träsnittets asketism över sig.»

Från den för-bachska tiden härstammade även de tre körsaker, vilka Strängnäs stifts kyrkosångarförbund under musikdirektör Adolf Andréns ledning utförde vid konserten. Vittoria, Isaac och Ducis voro företrädare. Det sätt, varpå körförbundet bragte dessa gamla mästare till utförande, måste betecknas — och betecknades enstämmigt av deltagare och kritik — som utomordentligt förnämt och verkligt mönstergillt.

Eftermiddagens mellantimmar voro anslagna åt repetitioner med de separata körerna, för vilka musiksalar i de olika läroanstalterna i staden upplåtits. Linköpings stifts kyrkosångsförbund avhöll under tiden sitt årsmöte och hälsade därvid sin nye hedersordförande, biskop E. Aurelius.

Kyrkosångsförbundets första kyrkokonsert.

När klockan närmade sig 8 på aftonen, utgjorde återigen Domkyrkan målet för mångas vandring. Genom västportalen trängdes åhöreskaran — redan tidigt på eftermiddagen voro biljetterna slutsålda. Samtidigt samlades sångarna i kyrkans väldiga koromgång; för dem voro nord- och sydöstportalarna reserverade.

Tack vare Domkyrkans utomordentliga möjligheter i utrymmeshänseende kunde de vid konserten medverkande körerna placeras på olika ställen, varigenom numren kunde följas snabbare på varandra. På orgelläktaren hade Lunds Kyrkosångsförbunds kör under dir. Olof Wadborgs, Kristianstad, ledning fattat posto, i koromgången Västergötlands körförbund under kyrkoherde David Lindholm, Härene. Ledarna hade valt mera moderna kompositioner: lundensarna inledde med Kiels krävande: De som så med tårar och Widéens: Vi för korset ödmjukt falla; västgötarna svarade med Weebers: O, Guds lamm och Widéens: Helga natt, jag hälsar dig. (Inom parentes må här den reflexionen göras, att man vid mötet fick ett livligt intryck av huru populär och uppskattad i kyrkokörerna direktör Widéen blivit genom sina kyrkohymner.) Att söka karaktärisera och bedöma de olika körernas framträdanden skall ej här försökas. Svårigheterna att eliminera bort de besvärliga akustiska förhållandenas influens äro alltför stora. Men redan dessa anslag till musikfesten gävo ett starkt intryck av att det röstmaterial, som står kyrkokörerna till buds, är ypperligt och att det redan, efter så jämförelsevis kort arbetstid, inom körförbunden finnes en högeligen respektabel körkultur. Dessa intryck blevo — det vare redan här sagt — på ett markant sätt verifierade under de följande numren på den första kyrkokonserten, liksom av erfarenheterna från de kommande dagarnas bekantskap med de svenska kyrkokörernas sammanslutningar.

Givetvis voro dock de största förväntningarna knutna till den stora rikskörens framträdande. Tack vare det stora utrymmet i koromgången kunde de till ett tusental uppgående

sångarna ordnas utan att alltför mycket framträda inför åhörarna. Bakom korets pelare skymtade huvud vid huvud av den väldiga skaran. Rikskörens fyra nummer markerade kyrkoårets första hälft: advent (Händel: Dotter Sion), jul (Praetorius: Det är en ros utsprungen), passionstiden (Hassler-Bach: O, huvud blodigt sårat) och påsk (Klein: Kläd dig i helighet och frid). Direktör H. Cederwall stod för af-tonen såsom den månghövdate skars ledare. Trots den korta tid, som stått till buds för samövning, utmärkte sig rikskörens sång redan vid detta första framträdande genom precision och i klangligt hänseende av en präktig homogenitet. Ståtligast kom detta till uttryck i den första och sista av sångerna.

Västerås Domkyrkokör under dir. Herman Lindqvists ledning avslutade konserten. Även denna kör stod placerad på läktaren. Kören hade upptagit Palestrinas: O, Guds lamm, Mendelssohn 43 psalm samt tvenne körer ur dirigentens jubileumskantat, författad till årets stora reformationsminne. En särskild eloge är dirigenten värd för utförandet av den första av de nämnda körerna. Palestrina står även för den svenska evangeliska kyrkomusiken såsom en av de oförglömmeliga mästarna. Tyvärr kunde detta ej tillbörligt komma till uttryck på kyrkosångsmötets program; hade Arosiensens ej upptagit denna komposition bland sina körer, skulle han ej varit representerad. I den tolkning av mästarens Agnus Dei, som domkyrkokören skänkte, förmedlades dock till åhörarna en livlig förnimmelse av den skapande kraften hos denne 1500-talets stormästare inom kyrkomusiken.

Från upplevelserna i Domkyrkan skyndade mötets deltagare till den

Allmänna mottagningen

som ordnats å läroverkets aula, dels för att mötet skulle bli i tillfälle att offentligt tacka Linköpings stad och dess hem, dels ock för att hälsa de främmande gästerna, dels — och icke minst — för att ge sångarna ett om än ringa tillfälle till samvaro under gemytliga former. Tyvärr gick den senare tanken om intet, eftersom den officiella delen på grund av talens mängd och längd drog allt för långt ut på tiden. Emellertid: en stämning av otvungen glättighet och naturlig festlighet präglade mottagningen.

Sedan man samlats under dämpad orgelmusik, hälsade lokalbestyrelsens ordförande, kyrkoherde Allard, samtliga gäster välkomna och uppläste en del ankomna telegram. Efter konungens telegram sjöngs kungssången. Stadsfullmäktiges ordförande, dr Sederblad, framhöll i sitt svar den glädje man i denna gamla kulturstad kände över att detta möte blivit förlagt hit, och välkomnade å stadens vägnar alla sångare och musici. Musikdirektör S. Sjöberg, ordförande i Sveriges allm. organist- och kantorsförenings centralstyrelse, frambar kyrkomusikernas tack, och hovpredikanten Paul Nilsson tackade å kyrkosångarnas vägnar.

Prof. Aulén ledde därefter »förhandlingarna». Efter att ha berört det nu pågående omdaningsarbetet på gudstjänstlivets område och dess strävan att finna och bevara svensk evangelisk tradition, vände han sig till Musikaliska akademiens representant, regeringsrådet G. Thulin, samt Sveriges körförbunds ordförande, överdirektören, f. statsministern R. Sandler. Sedan »Du gamla, du fria» sjungits, svarade dessa båda i uppmärksammade anföranden. Den förre betonade akademiens glädje över och plikt att stödja kyrkomusiken, ej minst den frivilliga, och i den senares väl formade yttrande röjdes förståelse och sympati för Musica sacra och dess målsmän.

Därefter presenterades gästerna från Danmark, Finland, Norge och Tyskland med korta anföranden, åtföljda av resp. länders nationalsånger, varpå vederbörande representanter höllo med applåder mottagna yttranden, av vilka de på tyska efteråt kort tolkades av prof. Aulén. Högpunkten av begeistring nåddes, då till sist prof. A. Schweitzer, »doctor universalis», så-

som prof. Aulén med en blandning av skämt och allvar kallade honom, blev föremål för en spontan och hjärtlig hyllning, som gällde ej minst läkaremissionären. Denne svarade i ett briljant anförande. Han hade ingen hälsning att framföra från Ekvatorialafrika, varifrån han kommit på kal- lelse från en svensk kyrkoherde, ty där funnos inga Bach-sällskap eller organist-föreningar e. d., men han hade måst lyda order att tala här i fem minuter, och han önskade svenskt kyrkomusikaliskt arbete

samma harmoniska utveckling, som han under världskrigets och revolutionernas stormar med ädel avund funnit utmärka Sverige.

Sedan förfriskningar serverats i översta korridorerna, höll biskop Aurelius avslutning. Samkvämet upphörde först efter midnatt. — En innehållsfull dag var till ända. En annan lika innehållsfull väntade.

Söndagen den 16 oktober.

Högmässogudstjänsterna i sta- dens båda kyrkor hade samlat väl- diga skaror av deltagare. I Dom- kyrkan, där pastor loci, domprost Sven Carlson predikade över ämnet: »Vad röjer en människas inre?», ut- förde domkyrkokören efter sam- manringningen Bachs sättning av »Dig skall ditt Sion sjunga» och efter tron Commers: »Gud är kär- lek». — I S:t Lars' kyrka predikade professor Gustaf Aulén från Lund över ämnet: »När det omöjliga blir möjligt». Även här utfördes av kyr- kokören Commers nämnda hymn.

Hyllningen för prins Eugen.

Strax före kl. 1 på söndagsmid- dagen hade kyrkosångsmötet anord- nat en uppvaktning på Borggården för prins Eugen.

En tusenhövdad människomassa hade trots duggregnet, som börjat falla, samlat sig kring en öppen fyrkant framför slot- tet. Ett fönster i andra våningen mitt över portalen öppnades och prinsen fram- trädde. Den stora sångarskaran upp- stämde unisont Vårt land. Därefter fram- trädde biskop Aurelius och höll vänd till prinsen följande tal:

Eders kungl. höghet, jag bringar Eder å kyrkosångsmötets vägnar en vördnads- full och varm hyllning. Det är oss kärt att denna hyllning kan få bäras fram i en provins, som Eders kungl. höghet älskar och där så många hjärtan slå Eders kungl. höghet till mötes med uppriktigt och varm sympati. Vi veta ock att de strävanden vi företräda, i Eders kungl. höghet äga en varm vän. Vi ha i detta land på senare tider lärt oss att se med liksom nya för- undrade och beundrande ögon på den

gamla kyrkomusikens ädla skatt. Vi vilja göra denna skatt känd och älskad i vårt folk. Och vi söka så mycket som möjligt med den rikta vårt gudstjänstliv. Allt skall tjäna andelivet hos vårt folk.

Det är vår grundtanke. Det är förvisso ock innerst syftet i all andeburen skön konst. Jag tänker på en tavla, som blivit mycket älskad, den heter »Det lugna vatt- net». Himlen speglar sig där i tjärnens vatten. Jag griper det som en symbol för det som bär hela den konst, som vi lärt känna och skatta hos Eder. I Eder in- bjudan till oss att betrakta naturen för Ni oss så långt, att vi förnimma sorlet av livets djupaste källor. Vi väckas till ön- dakt. För detta bringa vi Eders kungl. hög- het vårt varma tack. Vi glädjas åt att i dag ha fått träffa Eders kungl. höghet och vi höja för Eder ett vördnadsfullt, hjärtligt fyrfaldigt leve!

Sedan hurraropen förklingat besvarade prins Eugen hyllningen. Han uttalade sitt tack för sångarnas uppvaktning och utta- lade en varm önskan, att den sång, som de församlade kyrkosångarna utöva, måtte bli sångarna själva till lika stor uppbyg- gelse och hugnad som för de tusenden, vilka lyssna till den utöver allt Sveriges land.

Därmed var den lika enkla som imponerande uppvaktningen slut och de närvarande sångarna jämte flertalet av åskådarna skyndade till konserten i domkyrkan, vars kloc- kor just sände ut 1-signalen.

Kyrkosångsförbundets andra kyrkokonsert

i Domkyrkan gav samma starka in- tryck som lördagskvällens konsert. Ur Östergötlands Folkblad citera vi en skildring av densamma:

»Konserten inleddes med en köravdel- ning, utförd av Växjö stifts kyrkosångs- förbund, som vederhäftigt och med god

disciplin sjöng den bekanta »Israels herde» av Bortnianski, Palmers »Tröster mitt folk» och Widéens »Kring jorden skall höras». Dirigent var kantor *Amos Svensson*, Alvesta. I en mellanavdelning uppträdde rikskören under ledning av dir. *Herman Lindqvist*, Västerås. Mendelssohns psalm »Vaker upp» klingade synnerligen ståtligt, helst som den var understödd av en liten ensemble bleckblåsare, för vilken instrumenteringen utförts av dir. J. Rösell. Vidare förekom i denna avdelning körer av Morén och Otto Olsson, varefter till sist sjöngs Widéens »Dig vare lov och pris», en av denne tonsättares allra bästa körkompositioner. Som huvudintyck av körens prestationer kan framhållas god, samlad klang och rytmisk precision, allt vittnande om utmärkt ledning.

Konsertens höjdpunkt var dock Bachavdelningen, utförd av Engelbrektskyrkans kör från Stockholm. Här stod man inför ett verkligt under av homogenitet, där kören var som ett enda känsligt instrument, men där allt tillika var innerligt och varmt och pulserande liv. Och om man gradvis greps av större och större beundran i de fem första mindre körerna, stegrades den allt mera under den stora, oerhört komplicerade motetten »Singet dem Herrn ein neues Lied». Men med upphöjd virtuositet, förenad med djup känsla för vad saken gällde, genomförde kören sin stora uppgift och kan — med sin utmärkte ledare, musikkdirektör *David Ahlén*, i spetsen — räkna sig till godo en ny, stor och vacker seger till sina föregående. —

Efter rikskörens sista nummer trädde biskop Aurelius upp på dirigentpulten och tackade sångarna för vad de skänkt under högtiden och lyste välsignelse över dem och deras hemresa.

Professor Smend om tyskt kyrkosångsarbete.

Professor J. Smends föredrag i läroverkets aula kl. 3,30 e. m. kom beklagligtvis i kollision med den knappa middagsrasten, som på grund av middagskonsertens längd blev rätt beskuren. Bland de närvarande märktes prins Eugen. Ämnet var »Tyskt kyrkosångsarbete under det sista årtiondet». Professor Smend talade i perioder om 10 minuter, varefter fil. mag. Sam Lind i förkortad form återgav inne-

hållet. Angående själva föredraget nödgas vi hänvisa till ett följande nummer, vari skall införas ett utdrag ur detsamma.

Bachkonserten.

Det torde ej vara förmätet att antaga, att flertalet av mötesdeltagarna hade väntat sig, att söndagens Bachkonsert skulle bli mötets höjdpunkt. Att dessa förväntningar också uppfylldes, behöver endast konstateras. Vid orgeln satt som solist en av samtidens yppersta Bach-kännare och Bach-tolkare, professor Albert Schweitzer från Strassburg, på dirigentpulten en av vårt lands främsta körledare, direktör Adolf André, med sin mogna och klara uppfattning av den Bachska tonkonsten och med en välskolad skara av sångare och orkestermusici omkring sig. Ett storartat intresse för konserten, bevisade även åhörarskaran, som snarare över- än understeg tretusentalet. Såväl Linköpings stad som landsorten runt omkring hade tydligtvis tagit det sällsynta tillfället i akt att få vara med om en kyrkomusikalisk händelse, icke alltför ofta beskärd den svenska landsorten. Otvetydigt ge även tidningsrecensionerna intryck av den högtidsstämning, som förmedlade sig till åhörarna. Några utdrag av omnämnandena må här meddelas. I Östgöta Correspondenten skriver märket C. M.:

»Stilla, omärkligt, likt havets sovande dyningar strömmade orgeltonerna fram. Så småningom blevo de allt starkare, alltmera ljudande. Det var Bachs preludium och fuga i G-dur, som av professor Albert Schweitzer gavs en oförglömmelig tolkning. Den klarhet, kraft och självbehärskning, som präglar denne mästares spel, gör honom såsom ingen annan förutbestämd till att på ett gripande sätt återge Bach. Koralfantasien över Veni Redemptor gentium, vår allra äldsta psalmmelodi, blev ytterligare en bekräftelse på denna uppfattning. — — —

Och om »Magnificat»:

»Körens ledare, direktör Ad. André,

skyr ej arbete, när det gäller att få fram ett stort körverk. Med sin stora erfarenhet och skicklighet som dirigent har han kören i sin hand och får den att följa sig in i minsta detalj. Detta hade man tillfälle att konstatera redan vid körens framträdande på lördagen vid orgelkonserterna i S:t Lars kyrka. Mycket uppoftande arbete och mycken entusiasm måste ligga bakom vinnandet av sådana resultat med en kör, vars olika avdelningar likt alla stiftskörer ej alltför ofta ha tillfälle till samövning. Visserligen utgöres körens kärna av Olaus-Petrikyrkans motettkör i Örebro, varifrån även solisterna i »Magnificat» hämtats, men detta förminskar ej värdet av den beundran, som kören i sin helhet väckte.

Man skulle möjligen kunna tänka sig, att åhörarna efter att under två dagar ha lyssnat till flera kyrkokonserter, skulle visa någon trötthet. Men det skulle snarare kunna sägas, att intresset för den gamla kyrkomusiken förefaller att stiga efter varje konsert, och under hela framförandet av Magnificat kunde man märka en stegring av entusiasmen, som nådde sin höjdpunkt, då församlingen stående åhörde verkets underbara, gripande avslutning »Gloria Patri».

Ett gott arbete utfördes även av orkestern, varvid särskilt må framhållas direktör Lundbergs oboe.

Åter hördes de ljuvliga orgeltonerna från läktaren. Ur Bachs berömda Orgelbüchlein hade professor Schweitzer hämtat koralförspelen över »Jesu meine Freude» och fantasien över »In dir ist Freude». Den ljusa stämning, som dessa toner buro med sig ut över domkyrkans andaktsfullt lyssnande menighet, väckte säkert hos alla en stor och varm känsla av tacksamhet till dem, som genom sitt oegennyttiga arbete möjliggjort, att vi här få delta i den första svenska kyrkosångshögtiden.

Prins Eugen hedrade konserten med sin närvaro.»

Sydsvenska Dagbladets korrespondent skriver:

Kl. 5,15 var åter domkyrkan till trängsel fylld av folk. Det var nu en Bachkonsert med orgelsolon av professor Albert Schweitzer, Strassburg, och Strängnäs stifts kyrkosångarförbund, som utfördes »Magnificat». Professor Schweitzer inledde med »Preludium och fuga i G-dur», och hans tolkning därav var idealisk.

»Magnificat» fick ett utförande, som av flera av de närvarande framstående dirigentera betecknades som ännu bättre än det, som presterades i Stockholm, den

gången det framfördes där. Allt till stor heder för dirigenten, musikdirektör Adolf Andrén, Örebro, kören och orkestern.»

I Östergötlands Folkblad skrev kompositören Josef Jonsson:

»Professor Schweitzer leder sin åhörare in i den store Thomaskantorns på en gång manliga, fromma och innerliga konst. Med klar stil gestaltar han, vad han än spelar, vare sig det gäller ett preludium och fuga, som t. ex. första numret, eller koralförspel och fantasier. Registreringen är tidstrogen och välgörande fri från alla »modärna» färger. Huvudnummer vid denna konsert var emellertid Bachs storslagna körverk *Magnificat* (Jungfru Marie lovsång). Det tolv avdelningar starka verket utfördes av Strängnäs stifts kyrkosångareförbund under ledning av musikdirektör Adolf Andrén, Örebro, under medverkan av orkestermusici från Örebro och Linköping samt vid pianot fröken Evy Törnkvist och vid orgeln pastor Ivar Franzen. Solopartierna utfördes av medlemmar ur Olaus Petri-kyrkans i Örebro motettkör. — — Vad utförandet beträffar, måste man säga, att här har gjorts ett stort arbete. Med allt skäl kan man räkna detta tillfälle till de större musikhändelserna i vårt land under de senare åren. Kören klingade präktigt, och dirigenten formade säkert och med rytmisk fasthet de svåra (femstämmiga) körpartierna. Det skulle kunna framdragas många verkligt lyckade detaljer; anmälaren vill emellertid endast stanna inför ett par: Det mäktiga slutet av »Omnes generationes» (»Alla släkten») samt likaledes de sista Adagiotakterna i sjunde avdelningen, »Fecit potentiam», med dess rent av svindlande slutkadens. Och när sista satsens (»Gloria») mäktiga begynnelseackord brusade under de åldriga, på traditioner så rika tempelvalven, reste sig spontant den till mer än sista plats fyllda katedralen, och alla som voro med, instämman säkerligen med anmälaren, att det var ett sådant obeskrivligt ögonblick, inför vilket ord ej räcka till, då man endast i ödmjuk andakt böjer sitt huvud i ett underbart medvetande om att det finnes djupa, oförstörbara värden. Inför en så förtätad stämning smälta alla små kritiska invändningar samman som snö för solska, och man känner endast en stor tacksamhet gent emot dem som i över- eller underordnad ställning medverkat till det stora resultatet.»

Söndagens aftonandakt

i domkyrkan räknade omkring 1,000 deltagare. Orgeln sköttes vid detta

tillfälle av domkyrkoorganisten i Västerås Herman Lindqvist, som inledde med ett orgelsolo, Bachs ståtliga Toccata i F-dur. I koret sjöng därpå Norrköpings S:t Olai kyrk kör sin ledares, musikdirektör Harald Cederwalls kraftiga komposition »Det är en kostelig ting att tacka Herren». Sedan församlingen sjungit Runebergs psalm 553: 1—3 följde

**Predikan av kyrkoherden
G. Moliis-Mellberg.**

Text: Luk: 10:17—20.

»Det gives intet 'där uppe' och intet 'där nere', säga de lärde. Och likväl är jag nu så nere, som en människa kan vara.» Så skildrar en av Sveriges författare sitt livsläge, i den stund då han tvingas att besinna sig med avseende på sig själv. Han var nere, och då först blev det klart för honom, att det måste finnas också ett 'uppe', om annars hans själ skulle leva.

Så har det gått oss litet var i livet. Vi ha nog alla våra sorger, våra svårigheter och vår nöd att kämpa om, det där, som kanske ingen annan vet av eller bryr sig om, än du, som lider därunder. Men du känner det. Du vet, att just vår tid måhända mer än någon annan är en de tunga bördornas tid, därför att vår tid är en söndersliten och hårt jäktad tid. Och bleve det bara fråga om att tvingas ner för att åter kunna längta uppåt, då brister det föga i tidens uppföstrargärning.

Men nu är frågan en annan och den lyder så: Var går vägen, som skall föra oss bort från mörkret till det ljus, du längtar efter; frälsningens väg, var står den att finna? Där har du livets stora fråga.

Vi hava hört i högmässan i dag om det för människor omöjliga, det som Gud allena kan komma åstad. Har du varit riktigt nere i livet, käre, då vet du, att det omöjligaste av allt är, att i en sådan stund kunna frälsa sig själv. Men kan ens Gud det? Jag menar inte bibelns Gud, ty han kan det. Inte heller Jesu Gud och apostlarnas Gud — också han kan det. Men din Gud, nutidens, de tjugonde seklets Gud, kan också han göra det för människor omöjliga? Vi måste få veta detta, ty därav beror vårt liv.

Jag kunde kanske säga med skaldens ord, eller fastmer med hans tankegång: Det ges icke mera någon undrens Gud, säga de lärde. Och ändå måste han fin-

nas, eftersom själen aldrig härdar ut med mindre. Undrens Gud måste finnas. Och vår kristna tro och upplevelse säger oss, att han finnes. Det gäller blott att få klart för oss, var vi skola söka honom.

Jesus har enligt våra textord sänt ut de sjuttio två för att förkunna evangelium. Deras förväntningar voro stora, ty Jesus hade sagt dem, att deras vandring icke skulle bliva förgäves. Men vad de upplevde blev ändå mera, ja vida mer, än vad de väntat sig. Glädjestrålände vända de åter och bekänna för sin mästare: »Herre, också de onda andarna voro oss underdåniga genom ditt namn». Och Jesus själv betygar, att här har skett något stort i andens och religionens värld, ty han uppfylles i den stunden av fröjd och säger: »Jag prisar dig, Fader, du himmelens och jordens Herre, för att du väl har dolt detta för de visa och kloka, men uppenbarat det för de enfaldiga!»

Och icke desto mindre tvingas vi att fråga oss själva: är detta den undrens Gud, som vi behöva, den Gud, som var och som är och som skall förbliva i evighet? Jag tror, vi kunna enas därom, att vore detta allt, då hade nutidens kämpande människor ännu icke funnit Honom, som skulle vara kraften i deras liv. Jesus förstod detta, och därför säger han till de sina: »Dock, glädjens icke över att andarna äro eder underdåniga, utan glädjens över att edra namn äro skrivna i himmelen». Jesus vet, att dagar skola komma, då de onda andarna icke äro oss underdåniga, dagar då kraften svikit oss och vi äro djupt, djupt nere i livet. Då återstår för oss endast ett: »Våra namn äro dock skrivna i livets bok». Men, käre, detta ena är allt vad vi behöva; det är undret också i den tid, som är vår.

Jag har suttit i dessa dagar och tänkt på sångens makt över våra själar. Jag har lyssnat till dessa toners språk, och jag förstår, att så som det sjungits här, har sången en underbar förmåga att trösta och hela. Och jag har tänkt på Jesus och frågat mig själv: Skulle icke han glädjas också med oss i dag, och säga som i forna tider: »Fader, jag prisar dig!» Jag tror det förvisso. Och likväl, dagar skola komma, när sången tonar mattare i denna dö, frestelsestunder i livet, då andarna icke mera äro oss hänförelsens barn underdåniga. Vad då? Är det då slut med oss, därför, att vi kommit nere i livet? Nej, säger Jesus; det avgörande, det enda nödvändiga, det är dock detta, att edra namn äro skrivna i livets bok!

Mitt öga ser en bild från Skriftens

äldsta tider. Jakob, patriarken, har kommit nere i livet, och han vet sig ingen råd. Hans kraft är slut, och icke ens bönen är mera den makt, som kan förvandla hans liv. Ja väl, han har sökt sig fram också på bedjandets väg. Du kan gärna läsa den gripande bönen i Mose första boks trettioandra kapitel. Den tränger till hjärtat, en sannskyldig mönsterbön för alla dem, som äro beträngda. Men ändå kan den icke hjälpa nu såsom fördom. Undrens Gud är borta ur Jakobs liv.

Då gäller det för patriarken, om hans namn är skrivet i himmelen, eller om också det har plånats ut ur livets bok. Han tror i det ögonblicket varken det ena eller det andra. Han bara vet, att nu om någonsin får han icke kasta loss från Gud. Och han ropar i ångest: »Jag släpper dig icke med mindre än att du välsignar mig». I den stunden sker undret. Det, som var för människor omöjligt, gör Gud. Jakob får uppleva det, att hans namn är skrivet i himmelen.

Undrens Gud! lever han än i dag, i det tjugonde seklets tid? Vi veta, att han lever. Varje jakobskamp i livet bär vittne därom. Och hos varje trons barn, dessa som glädjas över att deras namn äro

skrivna i himmelen, har det skett något, som för oss människor aldrig varit möjligt. Där har Gud gripit in, och där skall du finna honom, undrens obegripliga Gud, Herren och Frälsaren, han som är och som var och som skall förbliva i evighet. Amen.

Efter nytt orgelsolo, Karg-Elerts elegiska och resignerade koralimprovisation »Was Gott tut, das ist wohlgetan», samt församlingssång trädde kyrkoherde Aspan från Vist, komminister Gustafsson från Motala samt komminister Stahle från Eksjö i vita mässkrudar för altaret, varpå följde liturgisk aftonbön enligt ordning för Kompletorium.

Redan tidigt på söndagens eftermiddag hade sångarnas hemresa begynt. Under aftonen och natten foro ytterligare stora kontingenter av deltagare, som för arbetets skull ej kunde få dröja den sista dagen,

Måndagen den 16 oktober

som var huvudsakligast ägnad åt samtal och förhandlingar.

Även denna dagen inleddes med liturgisk morgonbön i Domkyrkan enligt formen för Matutin, varvid de tvenne textläsningarna interfolierades med ett responsorium, som betygade den gregorianska sångens mäktiga förmåga av stor gestaltning. Venitet, som utfördes av försångare, upptog jämväl invitatorium: »Herren är konung, kommen låtom oss tillbedja», sjunget av hela kören såsom återkommande omkväde. Matutinen avslutades med Te Deum under klockringning.

Från Domkyrkan samlades deltagarna i kyrksalen till det första samtalet över Handboksreformen med professor Yngve Brilioth från Åbo och musikdirektör Svante Sjöborg, Karlskrona, som inledare. Såväl inledningsanförandena som dis-

kussionen återfinnas på annan plats i detta nummer. Diskussionen kunde emellertid icke bli så utförlig, då mötesdeltagarna redan kl. 1 skulle vara samlade i S:t Lars' kyrka till

Orgelkonsert

vid vilken musikdirektör Valdemar Åhlén, Stockholm, bragte till utförande kompositioner av moderna kompositörer. Det omsorgsfullt sammanställda programmet gav en präktig överblick av 1800-talets och vår tids yppersta tonkonstnärer. Widor var representerad av symfonien i f, Enrico Bossi av Trauerzug och Chant du soir, Max Reger av Te Deum och Benedictus. Louis Vierne's Cantilene ur tredje symfonien gav prov på fransk orgelkonst, och Karg-Elerts: Preludium och fuga i D blev den ståtliga avslutningen av konserten. I direktör

Åhléns tolkning kommo kompositörernas särdrag väl till sin rätt. Med de relativt begränsade resurser, som orgeln erbjuder, lyckades han överdådigt väl sammanställa de vackraste klangkombinationer.

Körinslaget utfördes vid denna konsert av Skara stifts krets av Kyrkosångens Vänners blandade kör, skickligt ledd av kyrkoherde David Lindholm, Härene, och omfattade tvenne körer ur Mendelssohns Elias samt Lundells av hans egen lidandeshistoria märkta: Lid och umgäll, vilken av kören återgavs på ett utomordentligt gripande sätt.

Eftermiddagen upptogs av Professor Smends andra föreläsning i S:t Lars kyrka, behandlande Heinrich Schütz, en föreläsning, som tillfullo uppskattades av det tyvärr icke så fulltaliga auditoriet. Med dramatisk livfullhet skildrades denne Tysklands störste kompositör under 1600-talet. I ett följande nummer hoppas Red. bli satt i tillfälle att meddela detta intressanta föredrag in extenso.

Före föredraget utförde S:t Larskyrkans organist, direktör Philip Sjöberg, Emil Sjögrens Preludium och efter detsamma Karg-Elerts: An Wasserflüssen Babylon.

Till S:t Lars kyrka var ävenledes eftermiddagens samtal om Prästernas och kyrkomusikernas liturgiska och kyrkomusikaliska utbildning förlagt. Såsom inledare hade förvärvats professor Gustaf Aulén och musikdirektör David Åhlén. Vi hänvisa ifråga om de synpunkter, som här framfördes, till de i nästa nummer införda inledningsanförandena.

Vid detta samtal antogos jämväl följande resolutioner:

»De församlade uttala sig härmed för önskvärdheten av en överhuvudtaget bättre utbildning i kyrkomusikaliskt hänseende för liturger och kyrkomusici,

att i den kyrkomusikaliska utbildningen

även måtte inryckas ämnet körpedagogik samt att jämsides med detta kantorers och organisters lönefråga måtte lösas.» —

»I samband med frågan om anordnandet av utbildningskurser för körledare inom Sveriges kyrkosångsförbund ävensom för andra i gudstjänstlivet verkande sångledare föreslå vi, i Linköping under kyrkosångshögtiden därstädes församlade kyrkomusici och körledare, dels att i den examen, som av Musikaliska akademien föreskrives för berättigande till organist- och kantorstjänst inom landet, må även intagas ämnet körpedagogik, dels att särskilda kurser i hithörande utbildning måtte å lämplig plats och tid anordnas i samband med någon liturgisk-kyrkomusikalisk kurs för präster och kyrkomusici. Men då sådana kurser ej torde kunna anordnas oftare än vart tredje eller i lyckligaste fall vart annat år, föreslå vi jämväl, att det elementära och i ord uppfattliga momentet i dirigering och körledning måtte medels korrespondens i kyrkosångsförbundets organ meddelas till tjänst för varje inom landet verkande körledare.»

Den senare resolutionen var utarbetad av komminister Joh. Norgren och kantor H. Olbers, i anledning av det samtal, som anordnades för körledarna på fredagens afton.

Kyrkosångsmötets avslutning

ägde rum i Domkyrkan kl. 8 på aftonen under väldig anslutning. Gudstjänsten inleddes av professor Schweitzer med en av Bachs fugor. Efter predikan framfördes ett Andante av Bach, och en annan av mästarens fugor avslutade gudstjänsten. Ett par manskörer: Bachs: O, hur sälla ären I Guds fromma — ett sannskyldigt Requiem — och Moréns storvulna hymn: Lammet, som slaktat är, sjöngs av K. S. V:s manskör i Linköpings stift. Ordföranden i Kyrkosångens Vänners Centralkommitté kyrkoherde Hauffman från Lyngby var gudstjänstens predikant.

Kyrkoherde K. G. Hauffmans predikan.

I Jesu Kristi, vår Frälsares, namn.

Allt, vadhelst I företagen eder i ord eller gärning, gören det allt i Herren Jesu namn, och tacken Gud, Fadern, genom Honom. (Kol. 3: 17.)

Ad maiorem Dei gloriam, d. v. s. att göra Guds ära större, att förhålliga Gud — det är jesuiternas valspråk. Vi äro — och det med rätta — vana vid att med misstro betrakta, vad som kommer från det hållet. Det är dock en storartad tanke denna, att sätta Guds ära såsom mål för människans liv. Tanken har icke först runnit upp hos jesuiterorden. Paulus säger i versen omedelbart före vår text, att vi skola sjunga till Guds ära i våra hjärtan. Och denna tanke har Paulus i sin ordning tagit direkt ur Jesu hjärta. Ty såsom sitt högsta mål satte Jesus att förhålliga Gud. Således befinna vi oss på fullt biblisk och även luthersk grund, då vi nu stanna inför detta ämne:

Till Guds ära.

Därom säger aposteln först:

I. Allt till Guds ära.

Märk väl *allt*. Vad är eljes vanligare, än att den s. k. kristnes liv fortlöper efter två parallella linjer, av vilka den ena betecknar söndagskristendomen med dess fromhetsstämning, den andra vardagslivet med dess ständiga växling mellan upp och ner, rätt och orätt, gott och ont, sant och falskt. Det är denna tveklugenhet i livet, mot vilken aposteln här söker rikta dråpslaget.

När du är tillstädes såsom åhörare i Guds hus eller där böjer knä vid nattvardsbordet eller när du där hemma sitter i bön vid din bibel eller när du framför altaret eller på predikstolen gör tjänst som Guds mun eller när du låter orgelns toner bära uppe den sjungande församlingens beaktelse och bön, tack och lov, så tycker du dig leva och verka direkt till Guds ära.

Men det skall vara enhetlighet i ditt liv, ett osynligt samband mellan dina andakts- och arbetsstunder, ett organiskt sammanhang mellan din evighetsmänniska och dig såsom familjemedlem, sällskapsmänniska och arbetande medborgare. Således: intet i ditt liv får vara så periferiskt eller smått eller vardagligt, att det icke kan på sitt sätt främja Guds ära. Det är detta, aposteln syftar på, då han säger: »Allt, *vadhelst* I företagen eder i ord eller gärning».

Det är en brist i den genomsnittskristna livsuppfattningen att se endast den gudomliga nåden till själens frälsning såsom ett Guds verk, men däremot kallelsegärningen och de förhållanden, vari denna för in, såsom vår egen sak. Nej, allt är Guds verk, Guds nåd, såväl den direkta

inverkan på dig inne i din själ genom vad vi pläga kalla nådemedlen, som ock din yttre livsgestaltning. Ja, vi våga uttrycket, att i Guds hand blir allt som rör en människa till ett slags nådemedel för den troende. Den som lever sitt liv samman med Gud och därunder tränger djupare in i Hans tankar, vet också, att *allt* som möter honom i världen eller kräves av honom på hans post, är i första hand en den himmelske Faderns gåva åt honom och i andra hand ett uppdrag, en plikt. Då går det tillika upp för honom, att man icke tjänar Gud och Hans rike med en del av sitt liv och världen med en annan del, utan att allt kan och skall vara en gudstjänst och därigenom lända till Guds rikets bästa och till Guds ära. Han bemödar sig därför om trohet i sin dagliga, kanske enformiga gärning. Han mottager den dag för dag på nytt ur Guds hand. Och detta hjälper honom till att ständigt ånyo lägga sin själ in däri och utföra den, såsom vore den helt ny. Han vinnlägger sig ock om aktgivenhet på sig själv och om helgd över och trohet i all sin umgängelse med människor.

Men skall han lyckas i detta sitt bemödande, måste han kunna förverkliga den maning, aposteln ger kort efter vår text: »Vadhelst I gören, gören det av hjärtat, såsom tjänaden I Herren och icke människor!» Han märker dock snart, hur svårt detta är, märker, att man tjänar bäst och således ärar Gud mest icke genom vad man gör utan genom vad man är. Ja, att först, när man är en Guds människa, Gud kan utföra sitt verk genom en och då inte bara genom vad man gör *styckevis* och *stötvis* utan genom *allt* vad man gör. Men hur skall det bli så? Aposteln svarar:

II. Allt till Guds ära i Jesu namn.

Jesu namn är blott ett annat uttryck för Jesu personlighet. »Allt i Jesu namn», det är således »allt genom Jesus». Och detta är naturligt. Jesus har öppnat förbindelsen mellan oss och Gud. Han allena kan ge oss öga, öra, sinne för Gud. Endast genom Honom blir Gud en verklighet för oss. Endast genom Honom finna och vinna vi Gud. Endast genom Honom kunna vi älska och ära Gud.

Det var därför rätt, när den store tonsiktaren Wagner visade hän till Jesus såsom »den ende» och till korset på Golgata och sade: »Alla andra *behöva* Frälsaren, Jesus är Frälsaren». När det gäller vårt förhållande till Kristus, då äro vi icke i första hand präster eller musici eller människor med en annan mer eller

mindre estetisk livsgärning, utan vi äro helt enkelt fattiga syndare, som tränga till frälsning och behöva uppleva Jesus så, som Wagner kallar honom: »Förlossaren i hjärtat».

När du, avklädd all din söndagsstass och allt ditt vardagshölje, står såsom syndare ensam inför Människosonen — Frälsaren, då förvandlar Han för dig bibelns eller predikans ord, så att det icke är mänskoord till människor utan ett Guds ord direkt till dig. Han skapar därigenom öra hos dig för Guds röst i ordet och samvetet. Han sänker ordets krav ner i din själ, men icke såsom en olidlig tyngd, som du helst vill slippa, utan såsom något du gärna tager i tu med och finner vara din lycka att få fylla. Han gör dig till en sådan pliktmänniska, som säger: »Din vilja, min Gud, gör jag gärna». Han förvandlar din bön från ett tomt munväder till en din innersta varelses syftning och lyftning hän emot Gud själv. Och dina böner samla sig mer och mer kring förlåtelse och frigörelse från allt som hindrar dig från att komma i den rätta ställningen till Gud och det rätta jämviktsläget i förhållande till världens uppgifter och krav. Du vet, hur vanan förslöar och gör grått det som en gång lyste med nyhetens behag och då sporrade. Du bemödar dig därför om att allt bättre kunna stå i livsförbindelse med Gud, som gör allting nytt, både människorna och tingen och sysslorna. På detta sätt blir Gud hjärtpunkten i ditt liv, som sätter allt i rörelse, kraftcentralen, varifrån energi strömmar ut till alla grenar av din gärning, den punkt, som ger friskhet och färg och doft och klang åt allt, även det vardagligaste.

Men vad är nu detta? Jo, det är vad som ligger i det gamla ordet omvändelse. Omvändelse är dock icke en ögonblickets akt utan en hela livets utveckling, varigenom jag och allt mitt mer och mer ställas in under Guds makt och riktgivning. Man har ju uppgjort ett helt system för omvändelsen. Men så visst den måste individuellt genomlevas av var och en, så visst är den ock olika för var och en. Omvändelsen är heller icke en avslutningsakt. Den glider omärkligt över i helgelsten, i detta att vi bli nya människor med nya karaktärer. Vi bli, för att använda ett modernt ord, livskonstnärer, som förstå konsterna att leva vårt liv rätt. Allt i vårt liv uppsamlar sig då i viljans lydnad inför Gud. Vår bön omsättes i lydnad, och lydnaden utlöser sig i ny bön. Och lydnaden och bönen gå av sig själva över i tack och lov, vars ord och toner

få sin äkta klang av den harmoni, som råder mellan dem och vårt liv. Då tacka vi Gud rätt genom Jesus.

Vi, som i dessa dagar varit här samlade vid denna underbart sköna kyrkomusikfest, hava till stor del till uppgift att lära människorna göra allt till Guds ära genom Jesus. Det är en maktpåliggande gärning.

Somliga verka genom ordet, andra genom tonen. Ordet vill skapa frälsning och liv. Men även musiken har sin stora betydelse för människans gudsförhållande. »Musiken skall vara till Guds ära och sinnets uppbyggelse.» Så har J. S. Bach med rätta sagt. Detta är sansat och sant i jämförelse med de kinesiska urkunderna, som påstå, att karaktären vinner sin fulländning och harmoni genom musiken. Tonen går nog längre in än ordet. Men när det gäller de andliga fienderna, spelar man inte längre omkull Jerikos murar; och man sjunger sig inte bara längre till seger. Men i skaldens ord om hur David spelade och sjöng Sauls sinne till ro, ligger än i dag ej så liten sanning, då det där heter:

»Och ondskans ande vek för denna gången, och Herrens vrede vart från Saul tagen, och han vart åter Israel till tröst. Ty det var sorgeböt fördold i sången, och det var balsam gömd i harposlagen, och det var läkedom i Davids röst.»

Men det som är bot och balsam och läkedom i ord och toner, det lägger inte prästen eller musikern in däri utan den som talar och sjunger och spelar genom oss.

Må vi då taga oss till vara för det gamla ordets dom: »Detta folket ärar mig med sina läppar, men deras hjärtan äro långt ifrån mig».

Ordet må vara än så skönt utmejslat, det griper dock icke rätt, om det ej är fyllt av en genom Guds Ande helgad personlighet. Och musiken må vara hur formfulländad som helst, den får aldrig själv bli ett stycke religion. Ordet och tonen skola blott vara religionens tjänare. Men då måste vi, ordets förkunnare och tonernas frambringare, först själva bliva Herrens ödmjuka tjänare, som i allt följa Johannesregeln: »Han bör växa till; jag bör förminska».

Först då kunna vi — men då kunna vi också — fylla vår livsuppgift att lära människorna göra allt till Guds ära genom Jesus Kristus. Amen.

Efter predikan utfördes såsom aftonandakt en vesper, uppbyggd kring tankarna på gåvorna i Guds hus och i gudstjänsten. Den fann sin sammanfattning i de båda sista verserna av psalm 3.

Avskedssamkvämet

på kvällen, anordnat å Frimurarehotellet, leddes av lokalbestyrelsens ordförande, som hälsade de talrika gästerna — utom mötets talare och övriga medverkande en hel del av Linköpings stads ledande personligheter — välkomna.

Kyrkoherde Allard uttryckte en förhoppning om, att de mäktiga intryck, som kyrkosångsdagarna i Linköping givit alla, måtte i vardagslivets gråa alldaglighet bereda solljus och glädje för långliga tider framåt. I samband med sitt tal uppläste kyrkoherde Allard ett hälsningstelegram från ärkebiskop Söderblom.

Biskop Aurelius höll talet för hedersgästerna samt för dem som burit dagens hetta och tunga under de gångna kyrkosångsdagarna. Utan att de haft någon förbindelse med varandra i denna sak, hade tal. och kyrkoherde Hauffman för sina predikningar i domkyrkan den ena vid mötets början, den andra vid mötets slut, valt text ur samma kapitel, Kol. 3. Tal. hade valt 16:de versen och kyrkoherde Hauffman den 17:e. Biskopen tog detta som en symbol för att vad som under detta möte förekommit långt ifrån skiljer dessa verser åt. Det binder dem snarare såsom med järnkrampor tillsammans.

I fortsättningen av sitt delvis mycket humoristiskt formade anförande riktade biskopen sig till professorn, geheimerat Julius Smend. Professorns sista anförande under kongressen hade icke blott handlat om musik, det hade varit som musik. Vidare riktade biskopen sig till

d:r Moliis-Mellberg, Helsingfors. Vi äro, yttrade tal., inte blott kusiner, vi äro bröder och vi hylla icke blott Eder utan även Edert land, vårt älskade broderland.

Biskopens tal till biskop J. A. Eklund, Karlstad, väckte stormande bifall. Om jag, sade tal., skulle säga, att biskop Eklund har stor förmåga att kritisera och rent av gissla, vad han inte finner vara rätt, så skulle ingen finna det överdrivet. Men ingen kan heller så älska som han. Prebendeförsamlingarna äro avskaffade, men biskop Eklund har en exterritorialförsamling i Sveriges ungdom. Den prebendeförsamlingen älskar biskop Eklund och älskas tillbaka. Han är om någon, vad unge Karl XII skrev en gång, »levandes».

Talet till biskop Eklund följdes spontant av dennes vackra psalm »Fädernas kyrka», samfällt sjungen av de närvarande. I fortsättningen vände tal. sig till professor Aulén, professor Yngve Brilioth, direktör Svante Sjöberg, Karlskrona, mötets ordförande, kyrkoherde Allard, pastor Adell, kyrkoherde Hauffman samt samtliga orgelspelare och körledare. Biskopen framförde även ett tack till professor Schweitzer, professor Otto Olsson och musikdirektör Valdemar Åhlén, musikdirektör R. Darell m. fl.

Glans har vilat över dessa dagar och alla ha vi haft en känsla av att ett inre ljus strålar ut av dessa dagar, nämligen från den innerliga förbindelsen mellan alla som tjäna i vår kyrka.

Biskop Eklund höll därefter ett humoristiskt anförande, vari han framhöll, att han icke vore sångare eller förstode sig på musik. Men kan denna samverkan mellan präster och kyrkomusici komma till stånd, då bli förvisso även vi som äro omusikaliska, intresserade för musiken. Till sist utbragtes ett fyr-

faldigt leve för harmonien mellan präst och kantor, tal och ton.

För lokalbestyrelsen talade kyrkoberde Hauffman och å de nordiska ländernas representanters vägnar kyrkoherde Moliis-Mellberg. I ett hjärtligt, humoristiskt anförande skildrade professor Smend sina

erfarenheter från sin svenska resa.

Under den angenämaste stämning fortgick festen, tills många av deltagarna nödgades bryta upp för att skynda till tågen, som skulle föra dem till hemmen och vardagarnas arbete.

Handboksreformen.

Samtal vid Första Allmänna Svenska Kyrkosångshögtiden i Linköping d. 17 okt. 1927.

Inledningsanförandena.

I.

Det är ingen tillfällighet, att frågan om handbokens reformering för närvarande står på dagordningen. Vart vi vända våra blickar i den samtida evangeliska kristenheten, finna vi, att liknande frågor stå under debatt. Det skulle ingalunda vara utan betydelse för uppfattningen av vårt eget läge att ge en översikt över de strävanden, som här äro verksamma, under mycket växlande förhållanden och dock i mycket med likartade mål i sikte — både Tysklands evangeliska kyrka, de franska och engelska reformerta samfundet och Englands episkopala folkkyrka skulle kunna ge oss värdefulla uppslag. Tiden gör det icke möjligt att här ingå på denna uppgift. Men det måste betonas, att denna bestämda riktning mot en högre uppskattning av den liturgiska formen, som vi överallt kunna iaktta, utgör ett väsentligt drag i tidens karakteristik. Det hör samman med återupptäckten av kyrkan, med reaktionen mot föregående skedens överdrivna individualism, med återvändandet till traditionens objektiva värden. Vid allt liturgiskt arbete gäller det att behålla i sikte, att det är fråga om

det religiösa livets uttryck, stundom utkristalliserade under århundraden, ofta på det närmaste sammanvuxna med sitt innehåll, ej blott om godtyckligt valda former, som kunna omredigeras efter varje tillfälligt smakriktnings dekret.

Granska vi närmare de faktorer, som hos oss som i andra samfund bidra till att skjuta de liturgiska reformfrågorna i förgrunden, träder måhända kravet på formernas modernisering närmast i förgrunden. Detta är förvisso i många fall ett berättigat krav; så t. ex. i de fall, där konserverandet av ett alltför ålderdomligt språkbruk gör innehållet otillgängligt för nutidens människor, eller där, som fallet är i många av våra böner, icke minst högtidsdagarnas särskilda böner, vi mötas av en halvgammal kurialstil, påminnande om dammiga 1800-talsmöbler, utan den verkliga ålderns ärevördiga patina eller dess fulltoniga ordval. Det är berättigat även, där ett nytt innehåll så helt blivit kyrkofolkets egendom, att det kräver sitt uttryck i kulten. I vissa fall kan det även med rätta riktas mot en hindersam arkaism i själva det uttryckta innehållet, då tankar